

De Drie Goddelijke Deugden

Tijdschrift van Heemkunde- en Erfgoedvereniging Nicolaus Poppelius vzw

Jaargang 29, nr. 113 – september 2024

Inhoud

Pag. 1: Voorwoordje

Pag. 2: Van onder de klei..., Jozef Cornelis Van Put, burgemeester van Antwerpen en grondeigenaar te Ravels

Pag. 10: de verdwenen vennen in het Gewestbos van Ravels

Pag. 15: Onthulling monument voor deken Adams te Ravels

Pag. 16: Verslagen van museumrondleidingen

Pag. 20: Verslag busreis naar Gent

Pag. 25: Fietstocht, Reuselse Grensgeheimen

Pag. 29: Ook dat nog... Hoe vermijd je motten in je klerkast

Pag. 32: Fotohoek: wie staat er op deze foto?

Pag. 32: Lief en Leed

Lidmaatschap

Voor 20 euro bent u en uw gezin als inwoner van Ravels gewoon lid van onze Heemkunde- en Erfgoedvereniging.

Voor diegenen die het tijdschrift **met de post** ontvangen is het lidgeld **€30,-**

Erelid kan u zijn voor een jaarbijdrage **vanaf €35**, (postabonnement is dan inbegrepen).

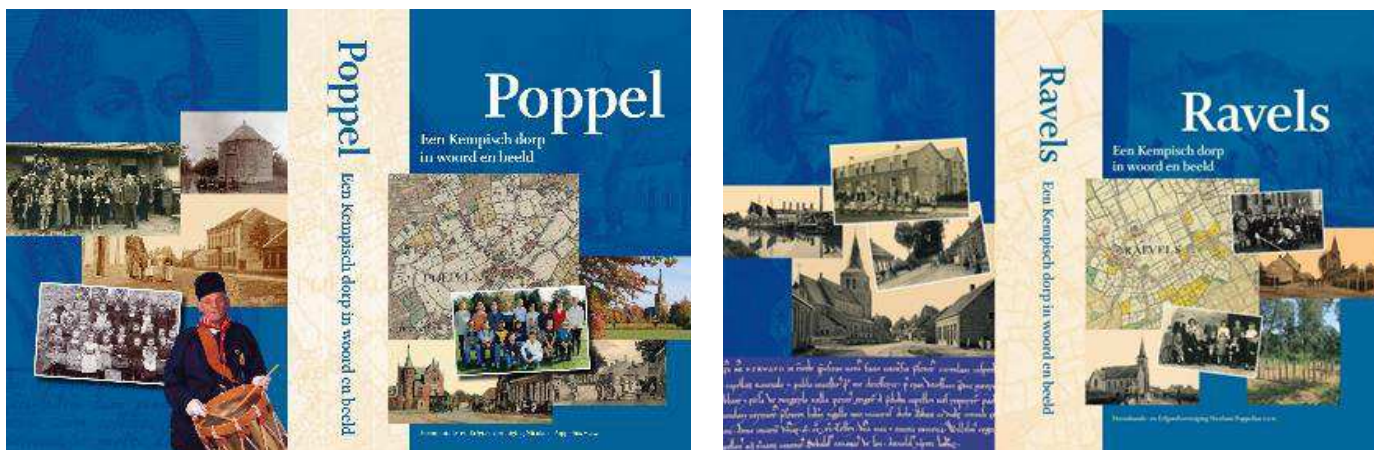
(Onze vereniging kent enkel het systeem van gezinslidmaatschap.)

U ontvangt 4 x per jaar een nummer van tijdschrift "De Drie Goddelijke Deugden".

Ook kan er aan de meeste activiteiten van onze vereniging gratis worden deelgenomen en heeft u korting op activiteiten.

Opzegging van het lidmaatschap kan jaarlijks kenbaar gemaakt worden vóór 1 december.

Voorradige publicaties

De 2 grote kijk- en leesboeken van deelgemeenten

Ravels met Ravens-Eel en Poppel die elk ruim 1000 foto's en 500 pag. tellen zijn nog voorradig.

€40,- voor leden en **45,-** voor niet-leden

Verzendingskosten: - verzending in de fusiegemeente Ravels is gratis,

- andere gemeenten: gelieve €10,- extra bij te betalen voor de verzending

Afbeelding voorblad: Nat voorjaar, begin juni ergens in de Ravelse velden, de landbouwers zien eindelijk na de lange natte winter en voorjaar "iets groeien" op hun akkers (@Luc Andries)

Afbeelding achterblad: Was het een blikseminslag? Door de vochtige warme dagen zien we hitteonweders met inslaande bliksem op een boom langs de Ravels ruilverkavelingswegen (@Luc Andries)

Voorwoordje

Het is weer september. De tijd vliegt snel en een jaar is zo voorbij. In september beginnen vele instellingen opnieuw te werken. We denken daarbij aan het onderwijs, het parlement, het gerecht en andere sectoren.

Het nieuwe schooljaar is met de nodige problemen gestart. We kennen allen deze moeilijkheden. Er is nood aan een brede onderwijskwaliteit waarbij er best ingezet wordt op wiskunde en begrijpend lezen. Er zou een ommezwaai aankomen waarbij de scholen met of in moeilijkheden ondersteuning zullen krijgen.

Als we de klok naar onze kindertijd terugzetten, waarbij de klassen gemiddeld 30 à 40 leerlingen kenden tot zelfs in het laatste middelbaar, dan kunnen wij ons de vraag stellen waar dat de huidige situatie op botst en was het vroeger inderdaad beter?

De christelijke insteek in het onderwijs hoorde er vroeger bij. Het maakte niet uit of het een lagere school betrof van de gemeente of van het vrij onderwijs. Deze opvoeding zorgde ervoor dat de neuzen meestal in dezelfde richting stonden en dat de Tien Geboden van God, die via Mozes tot bij ons kwamen, gerespecteerd werden. Dat impliceerde dat er voor het onderwijzend personeel, waaronder veel religieuzen, een zekere eerbied was. Dit systeem wordt tegenwoordig ook in vraag gesteld omdat we de laatste jaren van excessen hebben gehoord die pedagogisch absoluut niet verantwoord waren en tegenwoordig bestempeld worden als grensoverschrijdend gedrag.

Voor al deze problemen heeft men in het onderwijs een twintigtal jaren geleden getracht het schip te veranderen van koers weg van deze problemen naar een nieuwe toekomst. Dit is een werk van zeer lange adem en het resultaat is dus niet onmiddellijk af te toetsen.

Dus het keren van het schip in een richting die het systeem van onderwijzen zal worden, zal nog wat tijd en Vlaamse Ministers van Onderwijs en Vorming vergen.

Laat ons positief naar de toekomst kijken en hopen dat er over een tiental jaren terug een competent Vlaams onderwijs zal zijn. We zitten in de put en we kunnen er alleen maar uit kruipen naar boven!

Voor onze vereniging start dan ook een nieuw werkingsjaar. U kan dat nog steeds merken aan het cijfer van de jaargang. We zijn nu met het 29ste jaar gestart in het bestaan van het tijdschrift. Onze vereniging bestaat echter al van 1977 en heeft reeds 47 werkingsjaren op de teller staan.

Voor we met ons tijdschrift op de proppen kwamen, was er regelmatig een publicatie in het plaatselijke krantje "Het Berichtenblad". Deze artikels werden door de mensen gesmaakt en zo ontstond de geestdrift bij de toenmalige auteurs om fier met een eigen tijdschrift te starten.

Daarvoor waren er al enkele boeken uitgegeven over de dorpen in de gemeente Ravels. Deze uitgaven kenden toen een groot succes. Dit was voor de tijd van het internet. Dat internet heeft onze kenniswereld sterk verbreed en veel mensen lezen de kranten al digitaal. Dit is een evolutie die waarschijnlijk heel wat gedrukte pers en tijdschriften in de toekomst zal ondergaan. Vermoedelijk zullen wij daar ook niet aan ontsnappen. Maar zover zijn wij nog niet.

U kan de boeken die uitgegeven zijn omstreeks 1980 op onze website (<https://nicolaus-poppelius.be>) integraal terugvinden. Tevens kan u er ook het Oorlogsboek van Poppel vinden waar men regelmatig naar vraagt.

Luc Andries, voorzitter

Van onder de klei... Jozef Cornelis Van Put burgemeester van Antwerpen en grondeigenaar te Ravels

Jan Aerts

Jozef Cornelis Van Put werd te Hoboken geboren op 15 juli 1811 en overleed te Antwerpen op 1 juli 1877. Van Put werd als enige zoon geboren in een welgesteld landbouwgezin, studeerde aan het college te Turnhout en werd er later zelfs even leraar. Op 15 mei 1838 huwde hij met koopmansdochter Maria Henrika Van Steven. Zijn echtgenote werd geboren te Antwerpen op 15 februari 1808 en overleed op 23 juni 1864 te Berchem. Jozef Cornelis Van Put werkte zich op in de handel en werd patroon van een grote graanhandel: J.C. Van Put & C°. In die hoedanigheid was hij drie jaar lid van de Kamer van Koophandel en 15 jaar voorzitter van de Handelsrechtbank. In 1853 kocht hij een herenhuis op de Meir waar hij zijn hele leven bleef wonen.

Burgemeester

Zoals dat vaak ging met rijke, geslaagde ondernemers, werd hij gegrepen door het politiek virus. Jozef Cornelis Van Put was burgemeester van Antwerpen van 5 mei 1863 tot 1 september 1872. Sinds 1854 was hij gemeenteraadslid voor de liberalen maar stapte later over naar de Meetingpartij¹. Op 2 november 1861 was de Commissie van Krijgsdienstbaarheden gevormd die de leiding van de protestbeweging op zich nam. Ze was tot 1914 het bestuur van de Meetingpartij. Ze wierp zich op als een partij die boven de partijen stond, of beter gezegd alle partijen wilde ontbinden en doen opgaan in een nieuw verbond rond één enkel actie- en programmathema: de krijgsdienstbaarheden en de Antwerpse belangen. Haar ongekende bijval gaf haar in 1863 het stadsbestuur in handen.

Na een audiëntie op 6 november 1862 waarbij Koning Leopold I de gemeenteraad op een arrogante en vernederende manier behandelde neemt heel de raad op 8 november ontslag en werd in triomf herkozen op 3 december 1862. Na de verkiezing van 11 maart 1863 werd Van Put lid van het schepencollege. Op 5 mei 1863 werd hij burgemeester maar pas op 17 december 1866 werd hij officieel benoemd door Koning Leopold II. Van Put was een vurige verdediger van de stadsbelangen voor stadsuitbreiding en havenontwikkeling met de afbraak

¹ De Meetingpartij was een politieke partij, ontstaan uit protestmeetings, die zich tegen de Belgische regering keerde en die in de stad Antwerpen een meerderheid had tussen 1862 en 1872. Achtergrond van het succes was de Antwerpse onvrede met de Belgische onafhankelijkheid, die zeer nadelig was voor de Antwerpse haven. Concrete aanleiding voor het ontstaan van de partij waren de plannen om vanaf 1859 de hele landsverdediging te concentreren rond Antwerpen. In die tijd werden zowel Frankrijk als Duitsland potentieel gevaarlijk geacht. De stad en de haven moesten één grote versterkte vesting worden. De partij was antimilitaristisch en antikoningsegezind. De partij ijverde ook voor het algemeen stemrecht.

Van de omwalling en de bouw van een aantal dokken. Hij zette het werk van zijn voorganger Jan Frans Loos (1799-1871) op dit gebied voort. De Meetingpartij wierp zich op als partij van stadsbelangen, verheven boven de tegenstelling katholiek-liberaal. Ze maakte de katholieke partij antimilitarist. De Meeting bestond uit twee groepen: de Conservatieve en Grondwettelijke Associatie, opgericht in 1857, waarin de landadel en de katholieke geldaristocratie zetelde, en de Nederduitse Bond, ontstaan in 1861 en die de kleine Vlaamsgezinde middenstanders verenigde.

Zoals gebruikelijk in de hogere kringen sprak hij vooral Frans maar als burgemeester van de Meetingpartij sprak hij wel Nederlands. Nadat duizenden aanwezigen op de meeting van 10 februari 1862 hadden geëist dat er voortaan 'Vlaams' werd gesproken, werd hieraan gevolg gegeven. Druppelsgewijs zou de grote massa Vlamingen haar rechten afdwingen tegenover een kleine machtige Franstalige bovenlaag. De taalwet voor het onderwijs van 1883 bepaalde dat acht uur per week in het Nederlands les werd gegeven in het officieel secundair onderwijs in Vlaanderen. In het Antwerps stadsbestuur was Nederlands taalgebruik niet ongewoon, maar zeker niet algemeen. Als jonge student schreef hij thuis, vertoevend aan de Scheldeboorden, Vlaamse verzen.

In 1868 werd er een spotpenning met zijn beeltenis uitgegeven.

Spotpenning in koper van burgemeester Van Put van Antwerpen; buste naar links van burgemeester Van Put met rondom, Z.E. VAN PUT. B.D.G.G. VOORZITTER. en een verhoogde rand. Aan de keerzijde: het wapenschild van Antwerpen is geplaatst bovenop een gekruiste bisschopsstaf en een kruis en bekroond met een geestelijke baret en omgeven door een paternoster; onderaan op een banderol, VIVE LES COUVENTS ; rondom bovenaan, GEMEENE BEEST VAN ANTWERPEN en onderaan tussen twee sterren, 1868 ; rondom een verhoogde rand. (bron: Koninklijke Bibliotheek van België: afdeling Kranten & Hedendaagse Media en het Penningkabinet)

In de meeste bronnen wordt er gesuggereerd dat zijn portret op de spotpenning een karikatuur is, maar na het bekijken van zijn foto blijkt dat J.C. Van Put wel degelijk voorzien was van een groot reukorgaan en de neusgrootte op de penning vrij realistisch is. Op de voorzijde van de penning staat Z.E. VAN PUT B.D.G.G. VOORZITTER. De initialen Z.E. staan voor Zijne Eminentie of Excellentie. Koning Leopold I weigerde om Van Put te benoemen tot burgemeester. Toch oefende hij die functie uit. Op basis van deze informatie is de afkorting B.D.G.G. te verklaren. Deze letters betekenen: Bij De Gratie Gods. Per traditie worden koningen als zodanig aangeduid: zij ontleen hun gezag aan de Goddelijke Voorzienigheid. Iets dergelijks geldt voor de maker van de penning nu ook voor de weerspannige burgemeester: hij heeft zich indertijd niet door een persoon (in dit geval de koning) laten benoemen, maar is door een hogere macht in zijn ambt bevestigd. Tegelijkertijd ziet Van Put zich volgens de hier gebruikte afkorting B.D.G.G. kennelijk op één lijn met een koning staan. De keerzijde van de penning heeft behalve het wapenschild van Antwerpen, religieuze symbolen. Zijn katholieke en conservatieve ideeën binnen de liberale omgeving waarin hij vertoeftte, deden vanaf het begin van zijn politieke carrière van zich horen. Hij stemde aanvankelijk voor de kloosterwet, wat de tekst 'Vive les Couvents' op de penning verklaart. Een duidelijke sneer naar zijn partijdigheid en katholieke voorkeur binnen de liberale partij. Wie deze penning heeft geslagen is niet te

achterhalen, maar heel waarschijnlijk de oppositie. Aangezien de kloosterwet dateert van 1857 en de penning geslagen is in 1868 is dit eens te meer een bewijs dat het afschaffen van de kloosterwet nog lang is blijven nazinderen. Vermoedelijk werd de penning uitgedeeld tijdens de inhuldiging van het standbeeld van Leopold I of naar aanleiding van het verhoor en bijhorend verslag dat uitgebreid in L'Etrille werd gepubliceerd, twee gebeurtenissen die kort na elkaar volgden. De mogelijkheid bestaat natuurlijk ook dat deze penning op een later tijdstip werd uitgegeven en verspreid door zijn politieke opposanten om hem in een slecht daglicht te zetten bij de eerstvolgende verkiezingen.

Gedurende het burgemeesterschap van Joris Cornelis Van Put werd te Antwerpen het museum voor hedendaagse kunst gesticht, de Vlaamse schouwburg gebouwd, de De Keyserlei en de Leien aangelegd. Ook het Stadspark kwam onder zijn hoede tot stand. Onschatbaar zijn de diensten die door hem aan de handel, de scheepvaart, de kunst en wetenschap werden bewezen.

Zijn burgemeesterschap werd niet gespaard van erge branden, vooral omdat in 1861 de eerste Amerikaanse petroleum in Antwerpen werd ingevoerd. Het gevaarlijke goedje werd in den beginne nogal achteloos gestapeld in vaten. Op 22 juni 1865 vloog een schip met 311 vaten aan boord in brand en zeven aanliggende schepen gingen in het vuur op. Op 10 augustus 1866 ontstond vuur in een petroleummagazijn op het Burchtplein en op 14 september 1869 brandde het petroleumschip Jeune Auguste als een fakkel.

Op 7 juni 1868 was er ook de erg dramatische ontsnapping van een tijger uit de Dierentuin. Het dier liep, in paniek door de onverhoopte vrijheid, de Zoo uit, viel een man te paard aan en in de Gemeentestraat besprong hij een wandelaar die zwaargewond werd opgenomen en zijn kwetsuren niet overleefde. Het dier werd tenslotte nabij de Ossenmarkt doodgeschoten.

De laatste jaren van zijn burgemeesterschap was Van Put vaak afwezig wegens ziekte en verbleef hij in het kuuroord Homburg.

Jozef Cornelis Van Put en Maria Van Steven hadden twee zonen. Joseph Corneille François (1842 – Antwerpen 1907) huwde met Marie Elisabeth Spruyt (1843-1928) en zette samen met zijn broer het graanbedrijf verder. Hij was ook de eerste voorzitter van de gekende Koninklijke Antwerpse Zwemclub Scaldis. Jean Marie Emile (Antwerpen 16/11/1844 – Lint 20/09/1896) huwde met Marie Louise Spruyt (1845-1917), de zus van Marie Elisabeth, en volgde zijn vader op aan de leiding van de familiale graanhandel. Hij was ook politicus voor de Meetingpartij en in 1884 werd hij verkozen tot katholiek senator voor het arrondissement Antwerpen. Hij bleef senator tot aan zijn dood. Hiernaast telde het gezin nog twee meisjes: Julia Maria Justine (1847-1876), gehuwd met Jules Philippe de Burlet (1844-1897) en Hélène Thérèse Marie (1853-1932); zij huwde bankier Charles Joseph Havenith (1852-1909).

Van Putlei te Antwerpen

Toen op 15 april 1904 langs de Jan Van Rijswijcklaan een vooraanstaande wijk werd gecreëerd, werd een straat met de naam, de Van Putlei, bedacht, deze loopt van de Markgravelei naar de Desguinlei. Zij kwam tot stand in het kader van een nieuwe verkaveling op de gronden van de Maatschappij Belpaire & C°.

Geheel van twee herenhuizen in neorégencestijl

*Erfgoedobject ID: 213687 Van Putlei 24-26 (Antwerpen)
(©Vandevorst, Kris)*

Geheel van twee herenhuizen in eclectische stijl gebouwd in opdracht van Henri Fester, naar een ontwerp van architect Joseph Hertogs uit 1911. De rijwoningen in halfopen bebouwing, die in omvang met één travee van elkaar verschillen, vormen een symmetrisch ensemble van een voorname allure.

Deze vastgoedoperatie was als uitbreiding van het Leikwartier bestemd voor de hogere burgerij. Tot de bewoners behoorden bankiers, consuls, magistraten, hoge militairen, renteniers en zakenlui, maar ook kunstenaars, zoals schilders, musici en letterkundigen. Architecten bouwden er hun eigen woning. In de Van Putlei is de grootste concentratie aan riante herenwoningen te vinden van heel de wijk. We zien hier een eclectische stijl, Beaux-Arts of Lodewijk XIV- of Régencestijl.

Hier krijgen we ook een link met Ravels en met Martin Verbeeck, (1882-1959) de eigenaar van C.B.R. en de Steenfabrieken van het Noorden. Toen deze met Allerheiligen 1918 op bezoek was bij vrienden te Antwerpen zegden de familie Cleys: *“Jullie moesten een huis kopen hier in Antwerpen, voor d’n ogenblik zijn die goedkoop”*. Want met de Eerste Wereldoorlog zijn al die Duitse families weg gemoeten en kwamen er een hele hoop mooie huizen te koop. Het oog van Martin Verbeeck viel op een mooi huis in de Van Putlei. Zij kwamen van een kleine woning te Turnhout en moesten heel wat meubels bijkopen na hun verhuis in 1920. Dat het een groot huis was getuigt het volgende: de familie Verbeeck nam drie meiden, een gouvernante en een chauffeur in dienst. In de winter woonden ze in de Van Putlei 24, in de zomer op hun buitenresidentie ‘t Zwart Goor te Merksplas.

Heidegronden en wateringen in de Kempen

In de periode 1822-1854 werd er heel wat heide- en landbouwgrond in de Noorderkempen opgekocht door de stedelijke en industriële burgerij.

Intussen (1844-1846) was men al wel gestart met het graven van het kanaal Dessel – Turnhout. Het Turnhoutse Stadsverslag van 1845 beschreef de vele voordelen: *‘Eenen zytak der Kempische Vaert, zoo dikwyls gevraegt en zoo vurig verlangd, hebben wy eyndelyk dit jaer bekomen, en men is reeds sedert eenigen tyd aen deszelfs delving begonnen. Dezen zytak zal zekerlyk door den aenvoer van kalk en andere mestspecien die men alhier in ‘t kort aen voordeelige pryzen zal kunnen verkrygen, aen den landbouw eene groote uytgebreydheyd doen geven. Boven het voordeel welk den akkerbouw hierdoor zal winnen, zal den zelve aen onze omstreken nog in korte jaren eene geheele herschepping bezorgen’*.

Klasse	Ligging, eigenaar en oppervlakte
1 ^e klasse: gemiddeld 5500 à 6000 kg hooi en 2500 à 3000 kg toemaat per ha	Mol, Tacquenier, 70 ha (waarvan 62 ha begraasd werd)
2 ^e klasse: gemiddeld 4000 à 5000 kg hooi en 1500 à 2000 kg toemaat per ha	Lommel, Keelhoff, 54 ha Mol, De Mulder, Vissers en Lefebvre, 99 ha
3 ^e klasse: gemiddeld 3500 à 4000 kg hooi en 1200 à 1500 kg toemaat per ha	Hondsbosch, diverse eigenaars, 14 ha Mol, Leclercq, 94 ha Koninklijk Domein, Geel, 24 en 30 ha (Aardse Watering en Grote Watering)
4 ^e klasse: gemiddeld 3000 à 3500 kg hooi en 1000 à 1200 kg toemaat per ha	Rotem, Schaetzen, 17 ha Lozen, graaf de Theux, 156 ha Kaulille, <i>Société agricole et industrielle d’Anvers</i> , 41 ha Achel, graaf de Theux, 32 ha Neerpelt (Heerstraat), diverse eigenaars, 79 ha Overpelt, Houbotte, 43 ha Mol, Josson, 50 ha Mol, Van Eetvelde, 4 ha Geel, Vandewyngaert, 32 ha
5 ^e klasse: gemiddeld 2500 à 3000 kg hooi en 1000 à 1200 kg toemaat per ha	Overpelt en Neerpelt, de erfgenamen van Chainaye, 60 ha

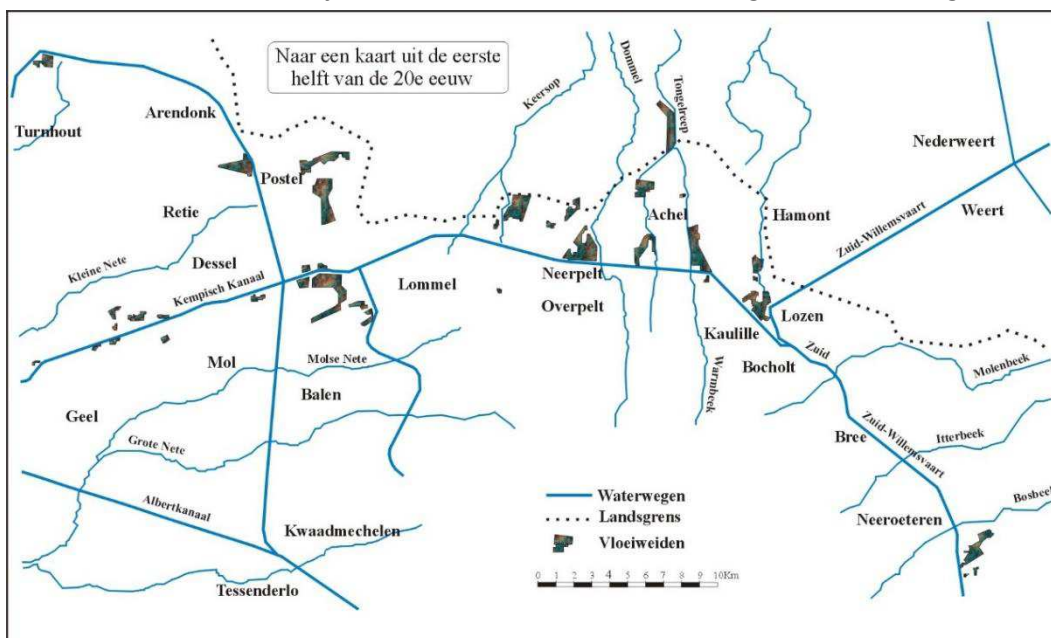
Klasse	Ligging, eigenaar en oppervlakte
6 ^e klasse: gemiddeld 2000 à 2500 kg hooi en 800 à 1000 kg toemaat per ha	Neerpelt, Clermont, 70 ha
7 ^e klasse: gemiddeld 1500 à 2000 kg hooi en 500 à 600 kg toemaat per ha	Rotem, De Bellaing, 20 ha Sint-Huibrechts-Lille, Spaes, 12 ha Sint-Huibrechts-Lille, graaf de Theux, 162 ha Achel, graaf de Theux, 96 ha Neerpelt, Delbrouck, 47 ha Lommel, Clermont, 42 ha Ravels en Turnhout, Van Put, 66 ha
8 ^e klasse: gemiddeld 1000 à 1200 kg hooi en 400 à 500 kg toemaat per ha	Elen, <i>Société Liègeoise</i> , 123 ha Neeroeteren, Nagant, 50 ha Hamont, Thiry, 55 ha Lommel, Van Put, 162 ha (waarvan 132 ha begraasd werd)

Bovenstaande tabel komt uit een rapport van de hoofdingenieur van de Service des Irrigations, Herman Joseph Magis uit 1864 (bron: Agentschap Onroerend Erfgoed; Onderzoeksrapport "Traditionele graslandbevoeiing in Vlaanderen")

We moeten jammerlijk vaststellen dat de gronden in Ravels en Turnhout minder opbrengen. Per hectare was er slechts een gemiddelde opbrengst van 1,5 à 2 ton hooigras en 0,5 à 0,6 ton toemaatgras². Het is dus niet te verwonderen dat deze eigenaars blij waren met de komst van een kanaal en vermoedelijk nog meer content met de ontdekking van de kleilagen.

De economische meerwaarde van de vaart, liet niet lang op zich wachten. In september 1853, dus nog vóór de afwerking van de steenweg Turnhout-Tilburg, verkocht het gemeentebestuur van Weelde 235 hectare heidegrond. In juni 1856 verkocht de gemeente Ravels 117 hectaren heidegrond gelegen aan de vaart en de steenweg. In september 1856 verkocht het gemeentebestuur nog eens 113 hectaren heide 'uitmakend eenen blok, gelegen aldaer nevens de vaart op Turnhout, den steenweg op Tilburg en in de nabijheid der waterbeemden van den heer Van Put'. Een groot deel van deze gronden werd direct ontgonnen, hetzij als landbouwgrond, hetzij aangeplant met voornamelijk 'mastbosschen'.

Een kaart uit de eerste helft van de 20ste eeuw van de wateringen in de Limburgse en Antwerpse Kempen toont in

de linkerbovenhoek de watering van Van Put in Turnhout en Ravels: ze sloten op elkaar aan.

De wet van 26 maart 1847 stimuleerde de verkoop van woeste gemeentegronden. Op 18 maart 1849 sloot de

² Toemaatgras: begin oktober kon er een tweede keer gemaaid en gehooïd worden. Lees ook in tijdschrift nr 111 van maart 2024 het artikel "Van onder de klei..., Witteren"

maatschappij 'De Kempische Wateringen', opgericht te Antwerpen door 'J.C. van Put, C. de Gruyters en Lefever-Mols', een overeenkomst met enkele gemeenten langs het nieuwe kanaal (ook Arendonk en Postel) om onontgonnen gronden aan te kopen, te bewateren en zo verder te ontwikkelen. In 1857 fusioneerde 'De Kempische Wateringen' met de NV 'Landbouw en Nijverheid' en droeg de naam van deze laatste tot zij in 1863 failliet ging.

We vonden een Aug. Fr. Lefever-Mols die in 1863 als Antwerps gemeenteraadslid samenwerkte met Van Put. Jozef Cornelius van Put bezat een aaneengesloten blok van 114 hectaren 'wateringen' in Ravels en Turnhout. In 1851 liet hij 50 ha Ravelse heidegrond ontginnen; twee jaar later zette hij 64 hectaren dorre grond op (oud-)Turnhoutse bodem om tot malse grasweiden. Zijn contacten met Pieter De Nef, een vurig voorstander van de steenweg naar Tilburg en het kanaal en vooral zijn zakeninstinct hebben ongetwijfeld bijgedragen tot deze uitgestrekte aankopen en investeringen.

In de Koninklijke Bibliotheek van België bevinden zich twee interessante plannen van deze 'wateringen' of irrigatiebeemden van 'le Sr Van Put'. De kaarten kunnen op twee manieren geïnterpreteerd worden. Enerzijds kon het mineraalrijke kanaalwater afkomstig van de Maas via zijkanaaltjes de schrale heidegrond bevoeien en zo vruchtbaar maken. De plannen werden opgemaakt door landbouwingenieur Flore Jozef Keelhoff (1818-1891) die in Lommel-Kolonie soortgelijke vloeiweiden³ liet aanleggen. Dit systeem bleek al snel onsuccesvol te zijn. Er was immers onvoldoende debiet om én de scheepvaart én de irrigatie van de 'wateringen' mogelijk te maken. Via de vlakbij gelegen aanlegplaats (nu gekend als de recreatiehaven 'het Gevaer') konden schepen met (kunst)mest, kalk en de zogenaamde beerschepen uit Antwerpen makkelijk aanmeren. Anderzijds geven de vermelde hoogtemeters aan dat de aangrenzende Aa-rivier hoger gelegen is dan delen van de wateringen en het verbindingskanaal met de vaart. Mogen we dan hieruit afleiden dat in natte periodes de zijkanalen gebruikt werden als drainage?

De andere vermelde eigenaars waren notaris Jacobus Ceulemans – Verbruggen en stadssecretaris en archivaris Petrus Joannes Heuvelmans. Een soortgelijk plan bestaat ook van de noordelijk gelegen watering, eveneens van J.C. Van Put, 1846. Door een openbare verkoop op 1 september 1853 namens J.C. van Put, weten we welke middelen nodig waren voor de ontginning van de Ravelse en Oud-Turnhoutse wateringen: 7 werkpaarden, 16 garelen, 2 zadels, een zware 'Vinet'-ploeg, 20 andere ploegen, 6 eggen, 30 'haem-houters met zwingen, strengen en hachten', twee karren en een houten wel. Hoe dan ook, de wateringen van J.C. van Put moeten op korte tijd voldoende vruchtbaar geweest zijn. Al op 21 juni 1852 vond er een 'publieke verkooping' van 40 hectaren 'best gewassen hooigras' plaats. Ook in de volgende jaren waren er grote verkopen. In de bijhorende aankondiging kan u zien dat een ruim doelpubliek werd aangesproken.

Het Aankondigingsblad van 25 juni 1863 melde dat op de 'behoorlyk ontgonnen' wateringen van dhr. Van Put, na amper twee jaar, het hooigras verpacht werd voor 160 frank per hectare terwijl de aankoop én ontginning van diezelfde hectare 'slechts' 1.000 frank had gekost.

Bron: De Kempenaar, 2 juni 1860

VERKOOP VAN
HOOIGRAS,
ONDER RAVELS EN TURNHOUT.

 De notarissen **Ceulemans**, te Turnhout, en **Wouters**, te Weelde residentie, zullen op **maendag 18 Juny 1860**, om 10 ure 's morgens, van wege den heer Van Put, koopman te Antwerpen, in zyne waterbeemden onder Ravels en Turnhout, publiek verkoopen:

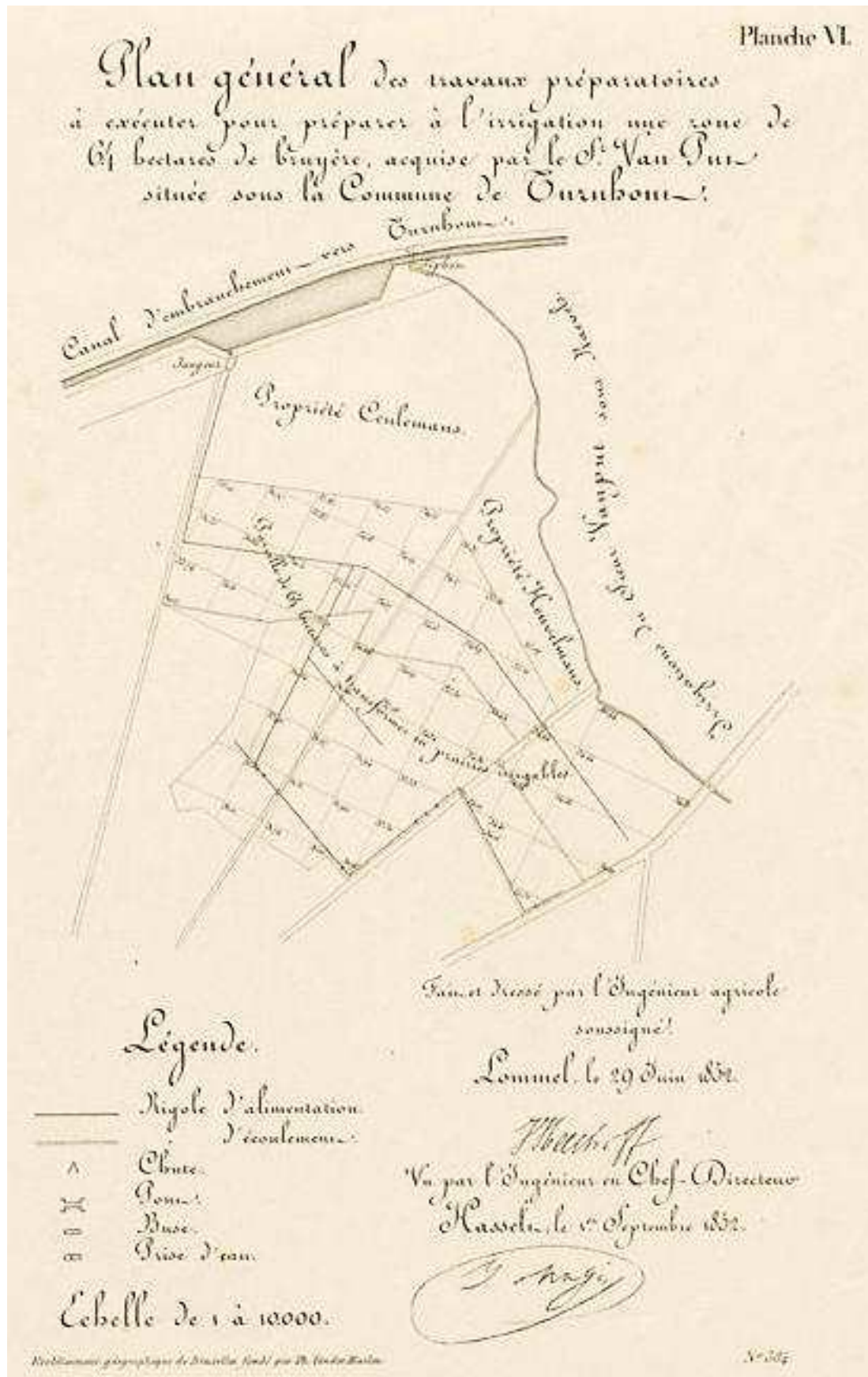
110 hectaren buitengewoon welgewassen goed **HOOIGRAS**, verdeeld in 280 kavels.

Het voormelde gras van allerschoonst gewas, bekend voor besten en voedzaamsten halm staende tegen de kempische vaert en den steenweg leidende op het kamp, van Beverloo, Hasselt, Diest, Lier, Herenthals, Meehelen, Antwerpen, Tilburg enz., is op het voordeeligst gelegen tot het transport, vooral langs de Vaert, al waer gedurig vaertuigen aankomen, die ontladen zynde ledig wederkeeren.

Er zullen ter plaetse aennemers zyn, om het gras te maeijen, droogen en transporteren alwaer men verlangt.

Alle gemak zal aen de koopers worden verleend.

Men begeve zich by de weduwe of Louis Van Sas, opziener aen de voormelde beemden, die de aenwyzing der kavels zullen doen. (158)

Koninklijke Bibliotheek van België, Plan général des travaux préparatoires à exécuter pour préparer à l'irrigation une zone de 64 hectares de bruyère, acquise par le Sr Van Put située sous la commune de Turnhout / fait et dressé par l'ingénieur agricole soussigné J. Keelhoff ; vu par l'ingénieur en chef-directeur [sign.] J. Magis, 1852.

In Arendonk legde de Maatschappij “De Kempische Wateringen” van J.C. Van Put-de Gruyters & Lefever-Mols uit Antwerpen 300 ha wateringen aan vlak over de grens met Retie. Charles de Gruyters was ook beheerder van de Société d’irrigation Anversoise te Arendonk. In 1851 wilde Van Put het Reties Goor aankopen doch stuitte hierbij op een njet van het Reties gemeentebestuur.

Vermits er ook op de vroegere eigendom van J.C. Van Put te Ravels klei werd gevonden kochten de echte steenbakkers zoals de families Emsens, Dierckx, Eelen en Van Liempt de gronden met plezier aan. Maar dat is een andere doch ook boeiende geschiedenis. Vandaag vinden we ter plaatse nog verschillende kleiputten als ook een goed florerende KMO-zone.

De Jongh Fransje, In de voetsporen van ... Martin Verbeeck en Maria Senden, Elikser, 2019
Hancké Lode, De Antwerpse burgemeesters van 1831 tot 2000, Uitgeverij C. de Vries-Brouwers, 2000
Hendrickx Bert, Erfgoedbomen en buitenhoven in en rond Turnhout (Deel 26): De Steenweg op Ravels in Oosthoven en omgeving, Taxandria Nieuws, 2024/1
Jansen Albert, Pratum Marcidum. Historische, geografische, sociale en ecologische achtergronden van de Kempense Wateringen, Uitgeverij Het Punt, 2015
Magis, H.J., Rapport sur le Service des Irrigations, des défrichements et des opérations de boisement effectuées par les communes, Exposé de la situation administrative de la province de Limbourg, fait au conseil provincial par la députation permanente dans sa session ordinaire de 1864, Hasselt, 1864
Van der Veken Danny, Retie, Veranderend landschap, Retiese Heemkundige Kring ‘Zeven Neten’, 2010
Vanhaute Eric, Het Grootgrondbezit in de Kempen
De Belgische Illustratie, jaargang 6, 1873-1874
De Vlaamse School, jaargang 23, 1877
Website Alfons Desmedt 1869-2019
Marc Berrens
Wikipedia
Wikisage
Jan Aerts, privéarchief

De verdwenen vennen in de Gewestbossen van Ravels de vroegere Staatsbossen

Luc Andries

Zo zou het grondgebied van de Gewestbossen eruit hebben kunnen zien vóór 1905

Het Gewestbos was oorspronkelijk een uitgestrekte, licht golvende heidevlakte, met hier en daar een vliegender, een berk en een pijpenstrootje. Die gronden waren blijven liggen omdat de boeren er toen niks in zagen.

Reeds einde 18de eeuw werden overheden aangezet om woeste gronden te ontginnen. Reeds onder Maria-Theresia (Ordonnantie 25-6-1772) waren een aantal verordeningen uitgevaardigd die de ontginning van woeste gronden moesten stimuleren. Ontginnen kon zowel de omzetting in akkergronden betekenen als bebossen. Dit laatste werd gestimuleerd door het nijpende tekort aan hout. Deze beweging kreeg een bijkomende impuls door de wet van 1847 op de ontginning van de woeste gronden. Ook in de 18e en 19e eeuw werd de ontginning ondersteund door een groei van de bevolking (demografische transitie) en daarmee samengaand een verhoogde vraag naar landbouwproducten. De uitbreiding van technische kennis, voornamelijk met betrekking tot de bewerking van minder vruchtbare gronden (kunstbemesting) en de beheersing van waterzieke gronden, maakte de omzetting van woeste gronden en zandig gebied (zoals de velden in noordelijk Vlaanderen en grote heideoppervlakten in de Kempen) in akker- of weideareaal mogelijk. Deze periode van ontginnen liep door tot na de Tweede Wereldoorlog. Na deze periode volgt een periode met een grote impact op het landschap. We zien dit in de rationalisatie van de landbouw die gepaard gaat met “rurbanisatie” (Rurbanisatie is het proces van verstedelijking van het platteland, waardoor het stedelijke gebied en invloedssfeer verder wordt uitgebreid.); dit zien we in infrastructuurverdichting en industrialisatie van het Vlaamse platteland en de pendelarbeiders naar de industriegebieden en stedelijke tewerkstellingscentra.

Door Ravels loopt van oost naar west de waterscheidingskam tussen het Maas- en Scheldebekken. Het reliëf is licht golvend en schommelt tussen de +30 à +35 meter. De bodem vertoont weinig oneffenheden. Zandheuvels vindt men in de bossen van Klein-Ravels; inzinkingen of depressies voornamelijk in het Gewestbos Ravels (voorheen de Staatsbossen). Het gebied ten zuiden van de waterscheidingskam behoort tot het stroomgebied van de Schelde: kleine lopen en de zuidelijke Aa stuwen het water via de Nete en de Rupel naar de Schelde. De waterlopen in het noorden van de gemeente behoren tot het Maasbekken: zo vloeien onder meer de Hoogakkerloop, de Wierikkenloop en de Marelseloop via de noordelijke Aa in de Dommel (Nederland) naar de Maas.

Het Gewestbos bestaat voor 15 procent uit vennen zoals het Kesseven, het Klotgoor en het Zwartwater. Aan de rand van het Kesseven (3,5 hectare) groeit een typische “verlandingsvegetatie” met bies-, riet-, en zeggesoorten. De meeste vennen werden echter bij de inrichting van het bos drooggelegd en vormen thans door bos omgeven arealen met een weidevegetatie. Het Baggersven, Bistven en Kaldersven werden van bij de aanleg omgezet in weiden.

Het grondprofiel vertoont een typisch podzolprofiel (grijze fijne zandlaag onder heideveen), daarna een bruine “koffielaag”, daaronder geel zand en tenslotte het witte zand. Er is bijna nergens een harde laag evenmin als klei. In de lage gedeelten en moerassen kan men wel een laag humusaarde of turf tot 30 cm dik vinden.

Podzolprofiel

Voor 1906 werd een volledige grondbewerking uitgevoerd door te ploegen op ongeveer 25 à 30 cm diepte. Het gebied kende weinig verval en er werden eerst afwateringsgrachten gegraven in het domein. De totale lengte van deze grachten wordt geschat op een 50-tal km.

Het bos is kunstmatig omdat elke boom door mensenhanden is geplant. Zij hebben het aanzien van de streek grondig verandert, want vroeger herbergde de uitgesproken landelijke omgeving van het Gilseinde te Ravels bijna uitsluitend keuterboerkes.

Vervolgens werden op de omgeploegde heide diverse types van bemesting toegepast. Zo werd er een basisbemesting van 1200 kg metaalslakken per ha, 300 kg käiniet/ha en soms 3000 kg kalk/ha “gezaaid”. Dit werd dan nog vaak vermengd met stadsmest uit Antwerpen, kalksintels of landbouwkalk. Deze drie laatste kwamen per schip langs het kanaal. Als groenbemesting zaaide man voor twee jaren lupinen.

Zo kon in 1906 de bebossing opgestart worden. De beplanting werd door de onderbreking van de Eerste Wereldoorlog pas volledig afgesloten in 1930. Door de overheid werden de gemeenten aangespoord om de woeste gronden om te zetten in productieve bossen voor de steenkoolmijnen met snelgroeiende naaldbomen. De gemiddelde oppervlakte van de percelen bedraagt 8 à 10 ha. De percelen werden op hun beurt afgeboord met een houtsingel van 5 à 6 m breedte. Deze singel was er voor de schoonheid en beperking van het brandgevaar.

Aanvankelijk werd op de droge gedeelten enkel gewone den aangeplant. Na 1930 werd er overgegaan op Corsicaanse den. Op de vochtigere percelen werden verschillende loofhoutsoorten aangeplant zoals: els, berk, wilg, Amerikaanse eik, moeraseik, vals acacia, es, esdoorn en beuk.

Zuivere loofhoutenbestanden werden enkel aangeplant in de depressies (vochtige laagten) die vooral in het noordelijk deel aanwezig zijn. In het zuidelijk deel heeft men na 1940 uitzonderlijk enkele percelen met beuk aangeplant omdat de eerste generatie gewone dennen waren aangetast door rondziekte.

Voor 1984 had men verschillende mengingsvormen. Zo was er toen nog op ongeveer 80 ha een menging van Amerikaanse eik en Japanse lork.

Momenteel is de machtige Corsicaanse den de machtige boom van het Gewestbos. Zowel voor de gewone den als de Corsicaanse wordt in de betere percelen een verlenging van de levensduur aanbevolen met het oog op de productie van zwaardere zaaghoutsortimenten.

Vanaf 1982 werden de oude dennen meer intensief gekapt en vervolgens werden deze plaatsen opnieuw aangeplant met voor de standplaats geschikte soorten. De bedoeling is om het aandeel loofhout in de volgende generatie bos gevoelig te doen stijgen. Het resultaat van de werkwijze kunnen we nu 40 jaar bij verschillende percelen opmerken.

De afwateringsgrachtjes tussen de bomenrijen

Besluit:

In het zuidelijk deel van de Gewestbossen ziet men dat de irrigatiewerken hun effect niet gemist hebben. In het noordelijk deel kan men in de bossen nog steeds kleine grachtjes zien parallel tussen de bomenrijen.

We hebben ook de afgelopen natte maanden kunnen vaststellen dat het daar vatbaarder is voor wateroverlast. Tot voor een maand was het praktisch onmogelijk om vanuit het zuiden het uiterste noorden te bereiken zonder ondergelopen wegen te kruisen.

Bronnen:

Archief van Agentschap Natuur en Bos

Foto's: archief Heemkunde- en Erfgoedvereniging Nicolaus Poppelius

Onthulling monumentje Deken Adams 2 juni 2024 herdenking overlijden 100 jaar geleden te Ravels

Uiterst links het oorspronkelijke grafmonument op het kerkhof te Ravels, in het midden het medaillon met deken Adams en rechts de arduinen grafsteen die we hebben kunnen behouden en integreren in de tuin van de pastorie te Ravels (©Heemkunde- en Erfgoedvereniging Nicolaus Poppelius)

Op zondag 2 juni werd om 10.00 uur door onze vereniging in samenwerking met het gemeentebestuur en Erfgoed Noorderkempen een monument onthuld ter ere van deken Adams in de tuin achter de pastorie in Ravels.

Door gastspreker gaf Jan Aerts de historische context i.v.m. de figuur van Deken Adams.

Deken Adams stond bekend om zijn inzet voor de christelijke arbeidersbeweging in Turnhout en volgde strikt de richtlijnen van de encyciek *Rerum Novarum* van Paus Leo XIII. Hij kwam echter in conflict met het katholieke establishment en nam ontslag na druk van de Franstalige burgerij en kardinaal Mercier tijdens de gemeenteraadsverkiezingen van 24 april 1921.

Hij trok zich terug als rustend pastoor in Ravels, waar hij in 1924 overleed. Dit jaar is het 100 jaar geleden dat hij stierf, en ter nagedachtenis aan deken Adams is er een monument opgericht.

Locatie: Tuin van Kerkstraat 5 langs de rijksweg in Ravels. Na de ceremonie zal het monument permanent opgesteld blijven.

U kan in ons vorige tijdschrift meer van deken Adams lezen op pag. 2

Links: burgemeester W. Luyten (©Luc Andries)

Rechts: Jan Aerts (©Luc Andries)

Museumrondleidingen tijdens het werkingsjaar 2023-2024

Hieronder vindt u verschillende verslagen van rondleidingen in ons museum het MAG ('t Kaske). Niet alle bezoeken worden hier verslagen.

Een bezoek willen we u niet onthouden. Het was een dinsdagnamiddag in juni en gezien de weersomstandigheden die dag hadden we de vrouwen uit Chaam met de fiets niet verwacht. Het werd een van de meest hilarische bezoeken het afgelopen jaar. Zoals u weet, hebben wij het afgelopen werkingsjaar heel wat neerslag moeten verduren. Dit was dus dinsdag 18 juni met het bezoek van de vereniging 'De Dappere Vrouwen uit Chaam' niet anders het geval. De dames waren inderdaad dapper en van geen kleintje vervaard. Deze dames kwamen dus als "verzopen katten" toe in het MAG. Van de twintig deelnemers hebben er uiteindelijk 13 Poppel gehaald. De andere zeven dames hadden de fiets aan de haak gehangen in Baarle-Hertog. Meestal vragen de mensen in juni naar een verfrissend drankje maar zij kozen unaniem voor koffie of thee nadat ze zich ontdaan hadden van hun doorweekte regenbescherming. Na een half uur waren ze geacclimatiseerd en kon Frank met de rondleiding beginnen. Helaas was het na een tweetal uren nog aan het regenen en zijn ze goedgemutst terug naar Chaam gefietst.

Familie Franken bezoekt het museum

Harry Vrijzen

Zaterdag 11 november had de familie Franken uit de omgeving van Roosendaal een familiereünie. Deze familiebijeenkomst gaat elk jaar door en wordt telkens door iemand anders van de familie geregeld. Dit jaar was het de beurt aan Wim, die koos voor ons museum. Blijkbaar lagen de wortels van hun familie in Poppel. Overgrootvader Cornelis Petrus Franken was gehuwd met Anna Maria Hendriks, die de Belgische nationaliteit had en die geboren was te Poppel. De vader daarvan was Willem Franken en was gehuwd met Adriana Maria Olislaegers. Op voorhand maakte ik een korte presentatie met gegevens vanuit de parochieregisters welke familieleden in Poppel, geboren, getrouwd of overleden waren. Dat op zich al leverde bij de aanvang van het bezoek boeiende discussies op. Verder werd er een gegidste rondleiding gegeven door heel het museum. Met veel aandacht volgde men op de eerste verdieping de grenzen van heel Ravens. Iedereen wist wel wat over het smokkelen, de douanen en de grens. Op de derde verdieping was de maquette van Weelde Station de treffer. Na anderhalf uur meende dat één van de deelnemers nog een tekstje moest schrijven in ons gastenboek. Nadien keerden iedereen tevreden huiswaarts. Een weekje later ontving ik per email volgende opmerking "Harry, bedankt. Wij hebben bijzonder genoten van je rondleiding, uniek hoor."

Talentenschool Blink uit Ravels-Centrum bezocht het museum

Cis Vissers

Op dinsdag 19 maart 2024 brachten het derde en vierde leerjaar van talentenschool Blink uit Ravels een bezoek aan het museum van de heemkundekring Nicolaus Poppelius.

De groep van een dertigtal kinderen kwam onder begeleiding van Anneke De Bruyne en haar twee collega's netjes op tijd aan in Poppel. Ze hadden gebruik gemaakt van het openbaar vervoer.

Aan het museum werden zij opgewacht door Harry Vrijns en Cis Vissers die de leuke taak hadden de kinderen te gidsen.

De groep werd opgedeeld en Harry kreeg het derde leerjaar onder zijn hoede, Cis het vierde.

Buiten werd aan de kinderen toegelicht wat heemkunde betekent en waar de naam van het museum "t Kaske" vandaan komt. Ook de geschiedenis van het gemeentehuis van Poppel kwam aan bod. Vooral het feit dat de veldwachter er gewoond had en er zelfs een gevangenis was, trok hun aandacht. Er werden al onmiddellijk vele vragen door de kinderen op de gidsen afgevuurd.

Binnen in het museum keken de kinderen hun ogen uit.

De tentoonstelling in de benedenverdieping kreeg veel belangstelling. Sommigen interesseerden zich voor de oude horloges, anderen voor het oude geld en nog anderen voor de jachtattributen. Ook de Leuvense stoof werd van dichtbij bekeken. Het leukste vonden ze echter de oude weegschaal. Iedereen moest er toch even opgestaan hebben om zich te wegen.

Daarna de trap op naar de eerste verdieping. Veel kinderen hadden een grote interesse in de geschiedenis van het dorp. De oude landkaarten werden van nabij bekeken en er werd gezocht waar hun school stond, het gemeentehuis en de grens.

De verschillende attributen die gebruikt werden door smokkelaars en douaniers kregen veel aandacht. Er waren de kraaienpoten en spijkermatten, poppen aangekleed als douanebeambten, zegels, stempels en zelfs een geweer. De verhaaltjes over wat er zich vroeger rond de grens afspeelde, maakte vele vragen los.

Ook het klavecimbel, gemaakt door Anton Wilke werd getest.

Dan de smalle draaitrap op naar de bovenverdieping. Daar werden de doktersinstrumenten druk becommentarieerd. Vooral de grote spuiten bezorgden hun kippenvel. Hoe zou de Poppelse janhagel smaken? Hoe werd er boter gemaakt in de melkerij? Moesten kinderen echt werken in de steenbakkerijen? Vele vragen moesten de gidsen beantwoorden. De oude instrumenten van de fanfare werden uitgeprobeerd en de maquette van de het station in Weelde-Station werd bewonderd.

Na een tweetal uurtjes was het de hoogste tijd om terug te keren naar school. De gidsen hadden een vragenlijstje opgemaakt die de kinderen op school kunnen invullen. Ook beloofden de kinderen om een klein opstel te maken over hun bezoek. Het is altijd leuk om dit te publiceren in ons tijdschrift.

We kijken terug op een aangenaam en geslaagd bezoek. Zeker voor herhaling vatbaar.

Zijn er nog scholen en/of klassen die graag een bezoek brengen aan ons museum? Neem zeker contact op via mail voorzitter@nicolaus-poppelius.be (Luc Andries) of vul het contactformulier in op onze website <https://www.nicolaus-poppelius.be>.

Schoolbezoek leerlingen tweede leerjaar Poppel juni 2024

Annemie Ruts en Greet Vermeeren (leerkrachten tweede leerjaar Poppel)

Onze gidsen Cis en Karin met de kinderen van het tweede leerjaar

Deze beelden behoeven geen uitleg. U ziet het enthousiasme van de kinderen hun gezichten afspatten bij het bezoek aan ons museum. het oude gemeentehuis van Poppel wordt voorgesteld aan de kinderen, daarna hebben de kinderen een fotozoektocht in het parkje bij de kiosk

De resultaten van de fotozoektocht worden besproken

Smokkelen, douaniers en grens zijn voor deze jonge snakes geen dagelijks begrippen meer. Dit bracht bij sommigen de fantasie op hol.

De klok gemaakt uit fietsonderdelen en de kast met archeologievoorwerpen zoals een mammoettand, stenen bijl.

gids Harry

Verslag uitstap Gentse kanaalzone, Sint-Baafskathedraal en het Lam Gods

José Schlappi en Mieke Van Hauteghem

(©Fons Adams)

Op 1 juni, een regenachtige zaterdag (de 1ste dag van de meteorologische zomer), vertrok onze autocar in Poppel stipt om 7.30u. Na het opstappen van de laatste deelnemers in Turnhout, verliep de rit naar Terneuzen voorspoedig

(©Fons Adams)

(©Fons Adams)

Het duurde nog een tijdje voor we aan boord konden van het schip, Denick II, van de haven "North Sea Port". Weliswaar voorzien van regenjassen en paraplu's waren we blij dat we op het benedendek aan gereserveerde tafels plaats konden nemen. Met enige vertraging verlieten we de haven van Terneuzen om via het 32 km lange zeekanaal naar Gent te varen. Tegen een snelheid van 30 km per uur zouden we rond 12.30u aankomen in Gent. Van bij de start werd er uitgebreid informatie gegeven over het reilen en zeilen van de havenactiviteiten evenals deskundige uitleg over alles wat langs de kades en oevers te zien is. North Sea Port met zijn 3 havens, Vlissingen, Terneuzen en Gent bouwt duidelijk aan een welvarende toekomst waarin de binnenscheepvaart en de ontsluiting van het achterland een van de prioriteiten zijn.

Verschroting van afgedankte schepen in de Gentse zeehaven (©Mieke Van Hauteghem)

Spijtig genoeg was niet alles goed verstaanbaar op het benedendek, daarvoor moest je naar boven of buiten als het even droog was. Ondertussen keken we vol verwachting uit naar de beloofde koffie/thee met appelgebak. Een groep van 53 mensen tegelijkertijd bedienen bleek een groot obstakel te zijn. We waren natuurlijk niet de enige passagiers. Dankzij de bemoeienis van Cis en Harry, de organisatoren, kwam er eindelijk schot in de zaak en konden de laatsten toch nog van het heerlijke gebak genieten.

(©Fons Adams)

Bij aankomst aan de Rigakaai in Gent bracht de bus ons naar de Dampoort vanwaar we te voet, onder de regendruppels, naar het centrum wandelden. In restaurant Carlos Quinto wachtte ons een heerlijk 3 gangen menu, in een historisch interieur en met vlotte bediening...meer moet dat niet zijn!

(©Fons Adams)

Om 15.30u werden we in de Sint-Baafskathedraal verwacht voor de Lam Gods AR (augmented reality) tour. Er werden telkens 5 personen toegelaten tot de crypte voor de 60 minuten durende tour met de speciale AR bril. Met deze bril versmelt de virtuele wereld met de echte omgeving. Een echte aanrader! Het begin is wel even wennen als je voor je gevoel door een gesloten poort wandelt. Je beleeft de bewogen geschiedenis van de kathedraal en Het Lam Gods alsof je er zelf bij was. Het religieus drieluik werd geschilderd door de gebroeders Hubert en Jan van Eyck, in opdracht van Joos Vijd als altaarstuk voor hun privékapel (in de latere kathedraal). Het werd voltooid in 1432 en overleefde oorlogen, brand en diefstal. Dankzij vakkundige restauratie (het originele zijpaneel met De Rechtvaardige Rechters is nog niet terecht) kunnen we Het Lam Gods opnieuw bewonderen in de sacramentskapel, waar onze boeiende tocht eindigde.

Sint-Baafskathedraal (@Fons Adams)

Het Belfort van Gent met in de achtergrond de Sint-Niklaaskerk (@Fons Adams)

De beveiligde klimaatkast waarin het gerestaureerde kunstwerk wordt tentoongesteld (©Ludo Maes)

Het geopende drieluik (bron: <https://www.canonvanvlaanderen.be/events/het-lam-gods-van-de-gebroeders-van-eyck/>)

De middeleeuwse beeldtaal

Het Lam Gods beeldt een belangrijk thema van het christendom uit. Voor de gelovige middeleeuwers was de betekenis van zulke religieuze schilderijen meestal duidelijk. Veel toeschouwers van vandaag begrijpen die beeldtaal niet meer.

Het kunstwerk toont welke deugden mensen moeten bezitten om naar de hemel te mogen en daar het Lam Gods, dat symbool staat voor de verlosser Jezus Christus, te aanschouwen. Zo verwijzen de rechters naar rechtvaardigheid en de kluizenaars naar matigheid. In de drie centrale bovenpanelen pleiten Maria en Johannes de Doper bij de opperste rechter, die zowel Christus als God de Vader is, ten gunste van de mens.

Tegelijk is het kenmerkend voor de middeleeuwse beeldtaal dat we niet enkel naar de boodschap van het geheel moeten kijken. Elk detail voegt een subtiele symbolische betekenis toe. Er is dus zoveel meer dan wat op het eerste gezicht te zien is. Een witte handdoek in het luik met Maria verwijst bijvoorbeeld naar zuiverheid. De roos op het grasperk staat voor de liefde, terwijl het meiklokje onschuld symboliseert.

De benenwagen bracht ons weer naar de stadsrand waar we ons rond 17.45u door onze vriendelijke buschauffeur naar huis lieten rijden (@Fons Adams)

Met dank aan Harry en Cis voor deze mooie en leerzame dag!

Fietstocht Reuselse Grensgeheimen 20 augustus 2024

Cis Vissers en Harry Vrijzen

(©Fons Adams)

Naar goede gewoonte kunnen we ook dit jaar terugblikken op een geslaagde fietstocht.

De opkomst was fantastisch. Liefst 48 fietsers stonden paraat aan het MAG (Museum Aan de Grens) om aan de fietstocht te beginnen.

Om met zo'n grote groep veilig te fietsen, vertrokken we in drie groepen.

Iets na 13 uur vertrok ik met de eerste groep. Een tiental minuten later vertrok de tweede groep onder leiding van André Van Gils. Cis Vissers begeleidde iets later de derde groep.

De tocht ging richting Reusel. De waterscheiding tussen Schelde en Maas bij de Januskop was het doel. Bij de voorbereiding merkten we dat we wel iets verder moesten fietsen dan de 35 km die we in de nieuwsbrief hadden aangekondigd. De volledige tocht was 45 km lang.

We fietsten via de Boerenbond, Hooge Mierde naar het Beleven. Het Beleven is een mooi natuurgebied nabij de grens Reusel-Arendonk.

Hier pauzeerden we en Hanne Vissers, dochter van Cis, met haar twee zonen trakteerden iedereen namens de heemkundekring op zelfgebakken wafels en een drankje. Spijtig dat we hier de talloze aanwezige muggen erbij moesten nemen.

De eerste groep bij het Beleven (@Fons Adams)

Een tiental kilometer verder kwamen we aan bij “Taverne d’n Ouwe Brandtoren”. Diegenen die moe waren en dorst hadden, konden hier al pauzeren. De moedigen reden nog wat verder naar de Januskop die de scheiding van het Schelde- en het Maasbekken symboliseert.

We fietsten verder langs de kleine en de grote cirkel, een mooi heidegebied. Onderweg passeerden we de “Reuselse kei”, de grootste zwerfkei ooit in Reusel gevonden.

We kwamen bij het einddoel: de acht zaligheden. Acht keien die de acht buurgemeenten eindigend op SEL (Reusel, Eersel, Hulsel...) vertegenwoordigen.

Daarna keerden we terug naar de taverne om samen met de andere onze dorst te lessen.

Drie kwartier later vertrok de eerste groep terug richting Poppel. De terugweg liep over Hulsel en Lage Mierde. Onderweg trok de hemel dicht en vielen de eerste regendruppels. We stopten om onze regenkleding aan te trekken. Gelukkig bleven we van een grote regenbui gespaard zodat we rond 17.30u vrij droog bij Mieke Pap aankwamen.

Een tiental leden die niet mee hadden gefietst, stonden ons bij “Mieke Pap” al op te wachten zodat we met 55 deelnemers aan tafel konden. Het was ondertussen fel beginnen regenen, maar we zaten lekker binnen.

Na een aperitiefje werd het voorgerecht opgediend. Iedereen had vooraf zijn keuze mogen maken uit drie gerechten en Annemie had dat tot in de puntjes verzorgd. We genoten allemaal van de heerlijke maaltijd. Er werd flink nagepraat over de fietstocht.

Iedereen was het erover eens dat de tocht geslaagd was en dat ze er echt van genoten hadden. Voor herhaling vatbaar.

Toelichting bij de fietstocht zodat u de tocht zelf kan ondernemen

1. De fietstocht

In augustus staat de Reuselse heide in bloei (©Fons Adams)

We hebben hier en daar wat afgeweken van de knooppunten om de afstand te beperken tot 45 km. Het eindpunt "De Acht Zaligheden" ligt tussen knooppunt 15 en 2. Daar zijn we teruggedraaid. "Taverne d'n Ouwe Brandtoren" ligt bij knooppunt 15.

Knooppunten: 40-45-95-96-77-56-60-79-14-15-2-15-14-91-78-97-76-94-96-95-45-40 Afstand is ong. 50 km.

2. De Januskop

(©Fons Adams)

De Januskop is een symbool dat tegenstellingen uitbeeldt.: langs de ene kant een vrouwengezicht, langs de andere kant een mannengezicht. Hier symboliseert de Januskop de scheiding van het Maas- en het Scheldebekken.

De tekst onder het vrouwengezicht:

Mijn buurman, die dwaas, plast Noord naar de Maas.
Ik kan het met hem niet zo vinden, misschien dat we ooit
Je weet maar nooit, ons toch in de echt verbinden.

De tekst onder het mannengezicht:

Van de vrouw hierachter, valt te vermelden
Dat ze watert op Nete en Schelde, ik zie haar heel graag
Maar steeds blijft de vraag, of mijn avances tot nu toe telden.

3. De grote en de kleine cirkel

Ten zuiden van Reusel lag nog een heel groot gebied met woeste heidegronden. Rond 1930 wenste de gemeente deze grond te ontginnen en te beplanten met grove den.
Een ambtenaar van Reusel was in Parijs geweest en kwam op het idee om hier in de heide een stukje Parijs na te bootsen. Burgemeester Willekens nam zijn idee over. De grote cirkel komt overeen met de Place de la Concorde en de kleine cirkel met de Place de l'Etoile (Arc de Triomphe). De weg tussen de twee cirkels komt overeen met de Champs-Élysées.

4. De grootste zwerfkei van Reusel

Deze kei ligt tussen knooppunt 15 en 2, rechts van het fietspad) weegt 1240 kg. De ouderdom van de steen wordt geschat op 550 miljoen jaar.

De steen is niet meegekomen met de gletsjers maar komt uit de Ardennen. Vandaar is hij met de Maas meegevoerd. De Maas liep miljoenen jaren geleden door de streek van Reusel.

5. De Acht Zaligheden

Bij de Acht Zaligheden stenen
(©Fons Adams)

Even verder is er een mooie picknickplaats. Deze ligt links van het fietspadje bij de scherpe bocht naar rechts. Acht natuurstenen zijn op het grasveld geplaatst. De stenen symboliseren de acht "Seligheden", de dorpen wiens naam eindigt op -SEL. Het zijn Reusel, Hulsel, Netersel, Duizel, Eersel, Steensel, Knegsel en Wentersel (nu Wintelré).

Bronvermelding:

<https://www.heemkundereusel.nl/januskop.html>

https://nl.wikipedia.org/wiki/Bestand:Januskop,_Reusel,_Nederland.JPG

<https://www.visitreuseldemierden.nl/nl/locaties-overzicht/3288924346/natuurgebied-de-grote-en-kleine-cirkel>

[https://nl.wikipedia.org/wiki/Acht_Zaligheden_\(streek\)](https://nl.wikipedia.org/wiki/Acht_Zaligheden_(streek))

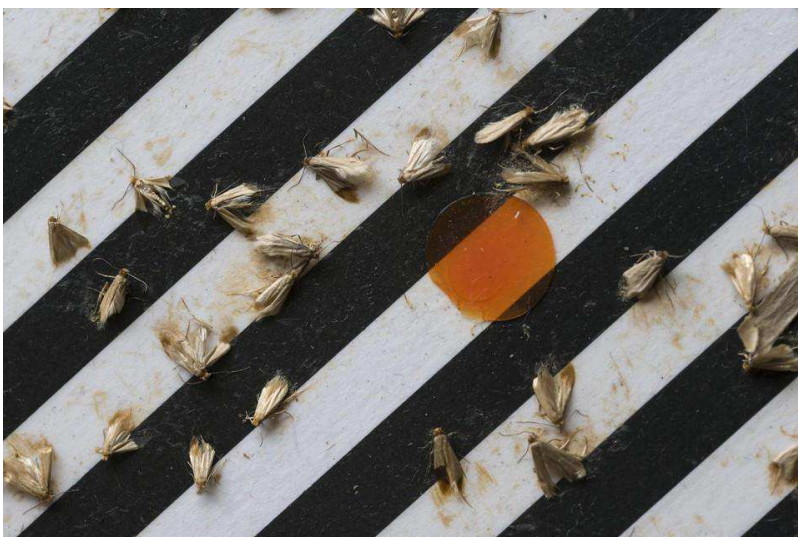

Het beetje regen op het laatste kon ons niet deren (©Fons Adams)

Ook dat nog.... Hoe vermijd je motten in de kleerkast?

Ann Olaerts in de krant “De Standaard”

Museumstukken met wol, bont en veren worden geregeld nagekeken en gestofzuigd om te voorkomen dat eventuele eitjes uitkomen. Tenslotte zijn het niet de motten zelf die wolharen eten. Ze hebben geeneens monddelen om te kunnen eten. Het enige wat ze doen, is paren en eitjes leggen

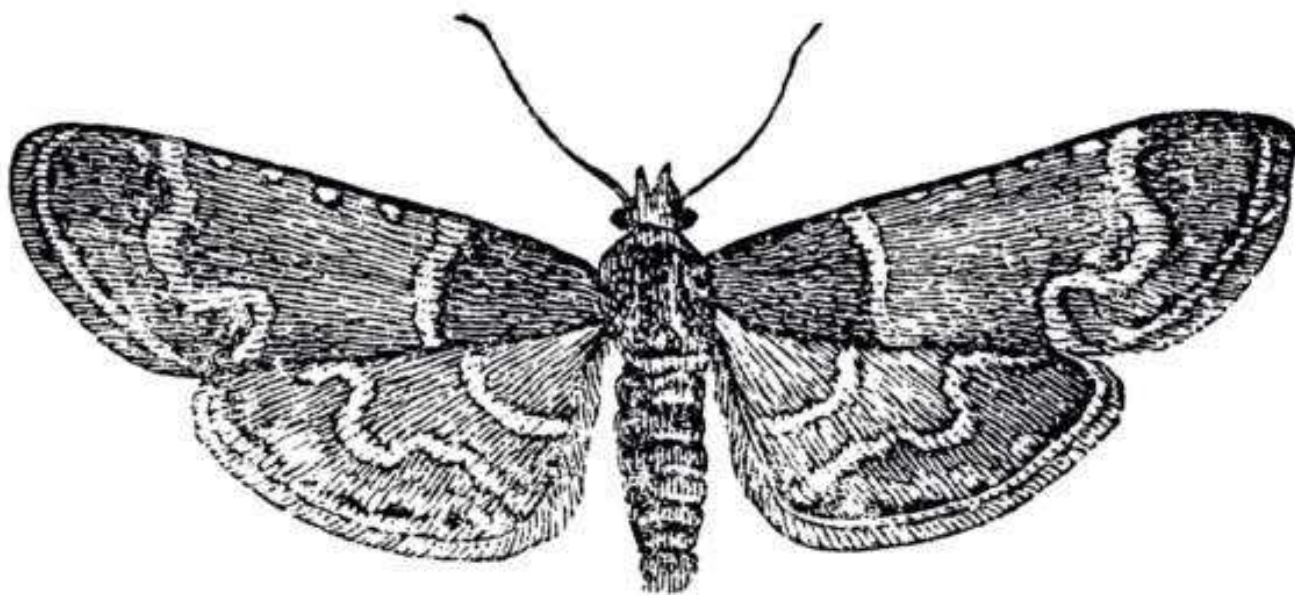
Hoe vermijd je dat motten een ravage aanrichten in je kleerkast?

Mottenvallen, kartonnen doosjes met een kleverige lokstof voor mannetjesmotten, voorkomen dat die vrouwtjes kunnen bevruchten. — © imagebroker
België telt meer dan 2.000 soorten nachtvlinders. Maar alleen de kleermot beschadigt kledij. De rups van het goudkleurige vlindertje in onze kleerkast is een van de weinige schepsels op aarde dat haar kan verteren. Wol, bont en veren zijn lievelingskost, graag mét zweet en vlekken. Wat kun je daartegen doen?

De kleermot staat niet in de Bijbel. Evenmin wordt ze vernoemd in de werken van Aristoteles. De eerste vermelding van de kleermot dateert uit 1823, toen de Zweed Arvid David Hummel haar beschreef. Sindsdien is de genaamde *Tineola bisselliella* overal.

Waar ze vandaan komt, is onzeker. Het zou kunnen dat ze in de pels van jachttrofeeën is meegereisd uit Zuid-Afrika. Inmiddels is het beestje wereldwijd een plaag in kleerkasten. In het wild komt de kleermot nog zelden voor. Ze heeft zich volledig afgestemd op de mens én zijn kleerkast. Zich ophouden in vogelnesten lukt niet meer, zo slecht kan de kleermot vliegen. Ze is zo sloom dat je haar makkelijk dood duwt met je vinger, goed voor een gouden veegje op het behang. Maar om de kleermot écht te bestrijden, ga je beter preventief te werk.

Het ModeMuseum in Antwerpen is verzekerd tegen insectenvraat, maar houdt verder rigoureus vast aan een protocol tegen de kleermot. Gif en mottenballen komen er niet aan te pas – Europa verbiedt sinds 2008 het gebruik van mottenballen op basis van naftaleen. De FOD Volksgezondheid raadt sterk geurende stoffen zoals cederhout aan om kleermotten te bestrijden. Net als lavendelzakjes is dat eerder een oplossing voor particulieren.

In het MoMu zweren ze bij dagelijkse preventie. Wim Mertens, conservator van het museum: “Overal staan mottenvallen, kartonnen doosjes met een kleverige lokstof voor mannetjesmotten. Op die manier kunnen ze de vrouwtjes niet bevruchten. Maken dat er geen eitjes komen, is de beste garantie tegen schade. De vallen worden geregeld nagekeken. Bij het minste vermoeden van motten, gaan we over tot actie.”

“Gelukkig vinden we zelden een mot in de vallen. We doen er alles aan om de beestjes buiten te houden. De ramen in de depots, de ateliers en de kantoorruimtes gaan bijvoorbeeld nooit open. De inkomhal is wat anders. Daar hebben we een draaideur. Die helpt tegen de tocht en maakt verder dat plaaginsecten minder makkelijk binnen raken. Je wil het niet meemaken, motten in de collectie! Al weet je nooit of ze er zijn, en waar die dan zitten.”

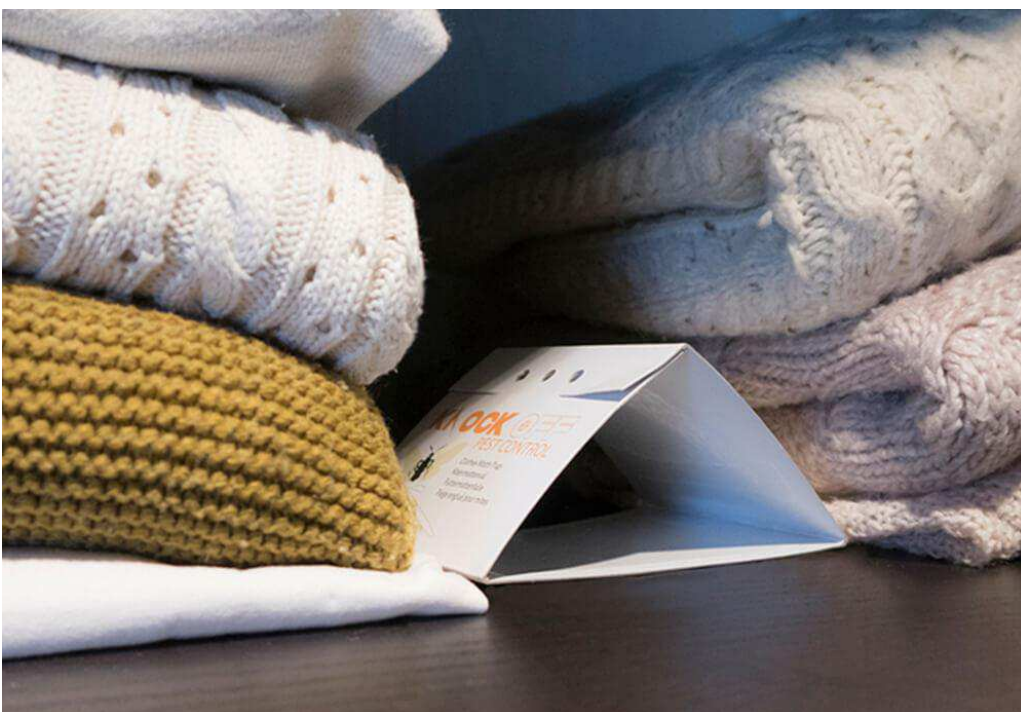
Quarantaine in de diepvries

Museumstukken met wol, bont en veren worden geregeld nagekeken en gestofzuigd om te voorkomen dat eventuele eitjes uitkomen. Tenslotte zijn het niet de motten zelf die wolharen eten. Ze hebben geeneens monddelen om te kunnen eten. Het enige wat ze doen, is paren en eitjes leggen. Het zijn de larven die in dierlijk haar op zoek gaan naar keratine.

Keratine is bijzonder moeilijk om te verteren. De darm van kleermotrupsen bevat speciale bacteriën die daarbij helpen. Daarnaast houden de larven van kledingstukken met zweet en gemorste vlekken. Die bevatten voldoende vocht. Om zo weinig mogelijk vocht te verliezen, spinnen de rupsen bovendien een veilig buisje. Je kunt het spinsel op aangetaste wollen truien zien hangen, vermengd met uitwerpselen.

De conservator van het MoMu raadt daarom aan om geen gedragen kledij weg te hangen in je kast. Wassen op minstens 55 graden is de boodschap. Het museum verpakt risicostukken in verzegelde zakken. “Die gaan vier weken in quarantaine in de diepvriezer. Daarna worden ze opnieuw nagekeken en gestofzuigd. Waakzaamheid is nodig, zeker bij historische stukken zoals een Kempische kapmantel. Doorgaans bestaat zo’n stuk uit wol en vaak komt het uit een boerderij. Aan motten valt dan bijna niet te ontkomen.”

“Verder zijn we extra op onze hoede bij zachte, lichte vezels zoals mohair. Kleermotten maken het zich allicht graag makkelijk. In weefsels met geruwde oppervlakken vreten motten enkel de bovenlaag weg. Verder houden ze van de pels van babyzeehondjes en van kortgeschoren beverbont. Op voorhand maatregelen nemen is, het beste wat je ertegen kunt beginnen.”

Mottenval tussen de truien

Fotohoek

Beste lezer, kijkt u thuis ook eens in de oude schoenendoos op zolder naar die oude familiefoto's. Ziet u oude foto's die het bewaren waard zijn, kom naar ons, wij bewaren ze met plezier en met zorg voor ons nageslacht. Kan u er geen afstand van doen, wat best mogelijk is, dan zouden wij deze mooie foto's graag kopiëren en kan u ze behouden. Vergeet vooral niet op de achterzijde van de foto de naam van de personen en de plaats van de foto te noteren. Als onze voorouders dat maar niet waren vergeten, dan hadden we deze rubriek niet nodig gehad. Ga nu maar gauw naar de zolder, want anders komt het er niet meer van!

Als u de namen kent, laat u het dan weten aan: voorzitter@nicolaus-poppelius.be of telefoneer naar 0474 97 17 27.

Lief en Leed

Onze deelneming betuigen wij bij het overlijden van:

Lief Van Gils, echtgenote van Hugo Bax, overleden te Weelde op 29 juli 2024

(Wegens de privacywetgeving en de daarbij horende GDPR-regelgeving kunnen wij enkel nog publiceren wat ons wordt toevertrouwd. Daarom verzoeken wij u ons de aankondigingen door te sturen per e-mail: voorzitter@nicolaus-poppelius.be of een briefje aan: Nicolaus Poppelius, Dorp 64, 2382 Ravels-Poppel)

**Heemkunde- en Erfgoedvereniging
Nicolaus Poppelius
vzw**

BESTUUR:

Voorzitter:	Luc Andries, Pastoor Coolsstraat 15, 2382 Ravels	0474 97 17 27
Secretaris:	Rina van der Vloet, Mierdsedijk 70, 2382 Ravels	014 655588
Penningmeester:	Ries van der Linden, Tilburgseweg 75, 2382 Ravels	014 478066
Leden:	Andre Van Gils, Steenweg op Weelde 118, 2382 Ravels	014 656893
	Bas Van Haeren, Deenakkers 1, 2381 Ravels	014 699126
	Mieke Van Hauteghem, Schatrijt 2, 2382 Ravels	014 687332
	Cis Vissers, Lindenlaan 8, 2382 Ravels	014 656750
	Harry Vrijzen, Eikenlaan 15, 2382 Ravels	014 656420
	José Schlappi, Klein Goorbleek 2, 2382 Ravels	0485 11 92 83
	Paul Van Baelen, Straatakkers 4, 2381 Ravels	014 657315
	Frank Konings, Lindenlaan 2, 2382 Ravels	014 715374
	Karin Lauwers, Kabilenstraat 5, 2382 Ravels	0474 72 94 04

REDACTIEADRES:

Bas Van Haeren, Deenakkers 1, 2381 Weelde, 014 699126

redactie@nicolaus-poppelius.be

Voor informatie in verband met de inhoud van dit tijdschrift,
de vormgeving of verschenen teksten kunt u steeds terecht op het redactieadres.

Wenst u een tekst of een idee voor publicatie aan te bieden, dan kunt u dit ook doen via een bestuurslid.
(Iedere auteur is verantwoordelijk voor de ingestuurde werken.)

CONTACTGEGEVENS:

Adres: Heemkunde- en Erfgoedvereniging Nicolaus Poppelius vzw, Dorp 64, 2382 Ravels-Poppel

Bankrelatie:

Rekeningnummer: 733-3522204-67

IBAN: BE93 7333 5222 0467

BIC code: KREDBEBB

Museum: Museum Aan de Grens (MAG) "'t Kaske", Dorp 64 te 2382 Poppel

is geopend elke tweede zondag van de maand van 14u. tot 17 uur.

In december, januari en februari is het museum gesloten.

Wel zijn er in deze wintermaanden bezoeken mogelijk na afspraak.

Groepsbezoeken kunnen aangevraagd worden via het reserveringsformulier dat u kunt vinden op onze website.

Aanvragen kunnen natuurlijk ook gedaan worden per brief (zie hierboven voor het adres).

Archief- en Documentatiecentrum: Dorp 60, 2382 Ravels-Poppel

Te bezoeken na afspraak: voorzitter@nicolaus-poppelius.be

Website: <https://nicolaus-poppelius.be>

Facebook: www.facebook.com/NicolausPoppelius.MuseumAandeGrens

QR-code Facebookpagina

